

Nihad Odošaić, student / Student
Univerzitet u Sarajevu / University of Sarajevo
Pravni fakultet / Faculty of Law

UDK 341.645(049.3)

MJEŠOVITI KRIVIČNI SUDOVI¹

HYBRID CRIMINAL TRIBUNALS²

Sažetak

*Tekst je prikaz knjige prof. A. Fichtelberga **Hybrid Tribunals: A Comparative Examination** (Springer, Heidelberg, 2015).*

Summary

*The text is a review of book **Hybrid Tribunals: A Comparative Examination** authored by Prof. A. Fichtelberg (Springer, Heidelberg, 2015).*

Objavljena od *Springera* u New Yorku 2015. godine, knjiga *Mješoviti sudovi: Komparativna ispitivanja*, autora dr. Aarona Fichtelberga sa Univerziteta u Delawareu, pruža uvid u osnivanje i rad tzv. mješovitih (internacionaliziranih, hibridnih) sudova. Mješoviti krivični sudovi su *ad hoc* sudovi sastavljeni od domaćih i međunarodnih sudija s ciljem osiguravanja nepristrasnosti i sprečavanja revanšizma, a koji su u potpunosti integrirani u domaći pravni poredak. U uvodnim izlaganjima (str. VII) autor navodi mješovite krivične sudove te objašnjava razlike između mješovitih u odnosu na isključivo domaće ili međunarodne sudove. Tako se naglašavaju međunarodnopravne metode osnivanja UN *ad hoc* međunarodnih krivičnih sudova – Međunarodnog krivičnog suda za bivšu Jugoslaviju i Međunarodnog krivičnog suda za Ruandu koji su osnovani od Vijeća sigurnosti na osnovu poglavlja VII Povelje UN-a, te Međunarodnog krivičnog suda koji je osnovan međunarodnim sporazumom (Rimski statut).

---

¹ Prikaz knjige prof. A. Fichtelberga *Hybrid Tribunals: A Comparative Examination* (Springer, New York, 2015).

² A review of book *Hybrid Tribunals: A Comparative Examination* authored by Prof. A. Fichtelberg (Springer, Heidelberg, 2015).

Pored načina osnivanja, „međunarodnost” ovih sudova javlja se i kroz prisutnost međunarodnih sudija kao i primjenu međunarodnog krivičnog prava. S druge strane, nacionalni sudovi nemaju pravnu, a ni ekonomsku snagu i nezavisnost kako bi se izborili sa najtežim oblicima međunarodnih krivičnih djela s kojima se često povezuju političke i vojne vođe. U odnosu na ove činjenice, u uvodnim izlaganjima autor metodom komparacije predstavlja vrijednost i značaj mješovitih krivičnih sudova.

Monografija se sastoji od četiri poglavlja. Prvo poglavlje (engl. *Background Conflicts*, str. 1–29) opisuje konflikte koji su se pojavili u različitim državama u različitom vremenskom periodu, a koji su bili povod za formiranje mješovitih sudova. Predstavljanje sukoba je značajno za shvatanje strukture i uloge mješovitih sukoba – jer u odnosu na različite sukobe su formirani manje-više različiti mješoviti sudovi. Autor sukobe izlaže prema vremenskom periodu, počevši od najranijeg, režima Crvenih Kmera u Kambodži koji će dovesti do formiranja vanrednih odjeljenja u sudovima Kambodže (engl. *Extraordinary Chambers in the Courts of Cambodia*). Zatim se opisuje građanski rat u Sjevernoj Leoneu koji je rezultirao stvaranjem Specijalnog suda za Sjevernu Leone (engl. *The Special Court for Sierra Leone*), potom invazija, okupacija i oslobođenje Istočnog Timora od Indonezije, kao i nasilje koje je pratilo referendum o nezavisnosti. Rezultat ovog sukoba bila je misija UN-a u Istočnom Timoru i stvaranje dvaju odvojenih sudova: *ad hoc* suda za ljudska prava u Džakarti, Indonezija (koji nije mješoviti sud), te posebnih vijeća za teške zločine u Diliju (engl. *Special Panels for Serious Crimes*). Na kraju se izlažu ratovi na Balkanu, sa posebnom pažnjom na one u Bosni i Hercegovini i Kosovu, koji su doveli do stvaranja različitih mješovitih sudova: Odjela I za ratne zločine pri Sudu BiH te UNMIK-ovog suda na Kosovu. Značajno je napomenuti kako cilj prikazanih sukoba u prvom poglavlju nije detaljno objašnjavanje kompleksne podloge svakog od sukoba, već pripremiti čitaoca za naredna, važnija poglavlja monografije.

U drugom poglavlju (engl. *Creating the Tribunals*, str. 29–75) pažnja se posvećuje političkim aktivnostima i pregovorima koji će dovesti do formiranja samih sudova. Formiranje mješovitih sudova je u skoro svim slučajevima praćeno dugim i složenim procesom pregovora između različitih aktera. Struktura, nadležnost, procedure i pitanje finansiranja sudova su kompromisom dogovarani između subjekata koji su imali različite interese u pregovaračkim fazama, no generalno, proces nastanka sudova dio je šireg političko-pravnog konteksta u kojem su krivični postupci samo jedno od značajnijih pitanja. Razlozi formiranja mješovitih sudova mogu biti različiti, pa je tako za neke osnovni cilj kažnjavanje najodgovornijih za počinjene zločine, dok, s druge strane, postoje i mišljenja o isključivo političkim

razlozima formiranja. Kakogod, postoje mnogobrojni razlozi za osnivanje mješovitih sudova, pa je teško izdvojiti samo jedan od razloga kako bi se definirao cilj bilo kojeg od postojećih mješovitih sudova. U pogledu osnivanja kao najistaknutije pitanje javlja se problem finansiranja sudova, tako da oni zapravo predstavljaju povoljniju alternativu međunarodnim sudovima, a koji vrše istu djelatnost sa istim ciljem. Međutim, čak i pored njihove ekonomičnosti u odnosu na međunarodne sudove, upravo je novac glavni faktor koji utječe na samo oblikovanje suda.

Osnivanje mješovitih sudova je, prema mnogima, predstavljalo i opasnost od *ex post facto* pravde protiv optuženih osoba pred ovim sudovima (str. 31). Ipak, većina mješovitih sudova je nastajala relativno dugo nakon završetka sukoba, što je ostavilo dovoljno prostora za političke kompromise koji bi spriječili ovakvu opasnost (u primjeru Kambodže, gdje su Crveni Kmeri *de facto* prestali postojati dva desetljeća prije osnivanja Suda).

Treće poglavlje (engl. *The Organization of the Tribunals*, str. 75–113) odnosi se na organizaciju sudova, njihovu različitu institucionalnu strukturu kao i na ugovore i druge dokumente relevantne za odnose među različitim subjektima i sudovima. U ovom poglavlju autor izlaže tri značajne teme; najprije daje osvrt na osnovnu strukturu različitih mješovitih sudova, ispitujući njihovu organizacionu strukturu i sastav kao i djelatnosti koje vrše. U ovom dijelu je predstavljena podjela nadležnosti između tijela koja čine sud, samih odjeljenja sa sudijama, tužilaca, odbrane i sudske uprave. Upravo raspodjela nadležnosti i zadataka je značajna kako bi se shvatio način postupanja sudova u svojim predmetima. U trećem poglavlju, autor se pored pitanja organizacije sudova, osvrće i na rad tužilaštava, u prvom redu komentirajući strategiju tužilaštva u dva oblika. Tako autor analizira strategiju tužilaštava, prije svega, kroz same optužbe koje se podižu protiv osumnjičenih osoba, a onda i kroz sami izbor predmeta koje tužilaštvo procesuirala. Donošenje odluke tužilaštva u pogledu pitanja koga procesuirati je često kompleksna i delikatna radnja, jer se takvim odlukama gradi legitimitet suda u očima javnosti koja svojom reakcijom takoreći *evaluirala rad tužilaštva* (str. 76). Analizirajući odgovornost tužilaštva, evidentno je iz izložene materije u monografiji kako po tužilaštvo konstantno postoji dvostruka prijetnja: ukoliko se procesuiraju pogrešne osobe, sud će izgubiti kredibilitet prema javnosti, no opet, ukoliko *javnost smatra* da su određene osobe odgovorne, a tužilaštvo ih ne procesuirala, doći će do iste reakcije – nepovjerenja javnosti.

U pogledu organizacije sudova, kao zaključak se može istaći kako je pitanje uspostave sudova u mnogo čemu i važnije od samih postupaka. Ta činjenica je evidentna pogleda li se utjecaj koji ima struktura sudova na zajednice koje

su pogođene zločinima zbog kojih se isti i osnivaju. Neosporno je kako je postupak pred sudom samo zaključna faza koja je uvjetovana organizacijom i ograničenjima nadležnosti suda, zbog čega je ovo poglavlje monografije ključno kako bi se upotpunila slika mješovitih sudova.

U četvrtom poglavlju (engl. *Leading Cases of the Hybrid Courts*, str. 113–177) je predstavljen rad sudova u konkretnim predmetima, prikazujući kako tužioc, odbrana i sudije postupaju u predmetu pred sudom. Primjetno je kako u postupcima dolaze do izražaja sve slabosti koje autor spominje u ranijem poglavlju u vezi sa organizacijom sudova, pa su tako sudske odluke često prethodno uvjetovane, što nekada dovodi do velikih pogrešaka, ali i situacija u kojima sud *prebrodi* ovakva ograničenja i omogući provođenje pravde. U ovom dijelu su istaknuti samo najznačajniji predmeti pred različitim mješovitim sudovima, jer bi bilo čak i nepotrebno izlagati sve predmete, koji su, iako svaki predstavlja izazov *per se*, ipak u mnogim elementima umnogome slični. Ipak, ovdje se razmatraju neke od centralnih pravnih koncepcija, kakva je, primjerice, ona *oudruženom zločinačkom pokretu* (str. 113), koja se javlja u nekoliko značajnih predmeta pred mješovitim sudovima. Na ovom mjestu su istaknuti predmeti ranije spomenutih sudova, te se paralelno s njihovim izlaganjem izlažu i kritike na njihov rad, pa su tako različiti sudovi imali različite pravne i političke uspjehe, što je autor najbolje prikazao kroz rezultate i posljedice koje su izazvale na društvo. Upravo zbog toga je neophodno posmatrati sudske presude u širem kontekstu od nacionalnog krivičnog prava, jer je često pravni meritum tih presuda supsidijarne snage u odnosu na reperkusije koje ono ima na društvo. Zaključuje se kako je doprinos mješovitih sudova mnogo značajniji od pukog kažnjavanja učinitelja, bez obzira na očekivanja javnosti u pogledu njihovog kažnjavanja.

Autorov cilj je izložiti najistaknutije predmete, bez nepotrebnog analiziranja detalja, a s ciljem pripreme čitaoca za završno poglavlje, gdje se daje osvrt na predmete iz *holističke* perspektive, ispitujući njihove prednosti i slabosti kako bi se mogla zaokružiti predstava o mješovitim sudovima u cjelini.

U zaključku (str. 177–187) se navodi kako su svi mješoviti sudovi manje-više obilježeni nedostacima koji ih prate, tako da je u teoriji formirano mišljenje da mješoviti sudovi predstavljaju svojevrsni neuspjeh, ili da nisu ispunili očekivanja koja su pred njih bila postavljena. Međutim, autorov osvrt i kritike na rad mješovitih sudova nema za cilj izazivanje pesimizma kod čitaoca, već se želi konstruktivnom kritikom doprinijeti njihovom kvalitetnijem radu, što će u konačnici dovesti do zadovoljavanja međunarodne pravde. U skladu s tim, u zaključku autor komentira četiri

primarne slabosti koje su zajedničke svim mješovitim sudovima: *problem selektivnosti, političke nezavisnosti* (tek djelimično se ovi sudovi uspijevaju osigurati od nacionalnog i međunarodnog utjecaja), *uključenost domaćih stručnjaka i zajednice u sudovima* te *problem finansiranja*, koji se opisuje kao najznačajniji problem mješovitih sudova.

Ova monografija ne samo da pruža osnovne informacije o mješovitim sudovima, kako je to naveo autor u samom uvodu, već kroz odličnu strukturu jasno diferencira i pobliže objašnjava najvažnije pojave u vezi sa mješovitim sudovima. Autor pruža informacije na osnovu kojih čitaoci mogu stvoriti jasnu sliku mješovitih sudova, te biti upoznati i sa prednostima i manama ovakvih sudova. Smatram kako je monografija izuzetno korisna za studente ali i kao uvod u ovu materiju za pravne stručnjake.